

Tema 11. El testimoni evangèlic

Jesús va enviar els apòstols per tot el món a «anunciar la bona nova de l'evangeli a tota la humanitat». El contingut d'aquest Evangeli era el que va dir i va fer Jesús en la seva vida terrenal. Els quatre relats de Mateu, Marc, Lluc i Joan són el resultat d'un llarg procés de composició. Els evangelis no són llibres que presenten Jesús com una figura del passat: són paraula actual, en què Jesús és sempre viu.

25/01/2023

Índex

- Composició i autenticitat dels evangelis
- Fiabilitat històrica
- Imatge de Crist segons els evangelis
- Bibliografia bàsica
- Lectures recomanades

.....

El testimoni escrit més antic de la paraula “evangeli” en sentit cristià prové de sant Pau, tot i que el seu ús és anterior a ell. L’apòstol la fa servir 20 anys després de la mort del Senyor sense haver-la d’explicar (*1 Te* 1, 5; 2, 4; *Ga* 2, 5.14; *1 Co* 4, 15; *Rm*

10, 16). En boca de Jesús, la paraula “Evangeli” acostuma a anar acompanyada d’un complement: “Evangeli del Regne de Déu”.

En l’antiguitat —en Homer o en Plutarc— la paraula “evangeli” es feia servir per designar la recompensa que es donava al portador de la notícia d’una victòria, o el sacrifici d’acció de gràcies als déus que s’oferia per aquesta bona notícia. Els romans van anomenar “evangelis” el conjunt de beneficis que August va portar a la humanitat, tal com testifica una inscripció referida a l’emperador: «El dia del naixement del déu ha assenyalat el començament de les bones noves per al món».

Tanmateix, en la traducció grega de l’Antic Testament (*Septuaginta*), el verb *euaggelidso*, “donar una bona notícia”, estava en relació amb l’anunci de l’arribada dels temps

messiànics, en què Déu salvaria el seu poble: «Que en són, de bonics, per les muntanyes, els peus del *missatger de bones noves* que anuncia la pau i el benestar, que anuncia la salvació i diu a la ciutat de Sió: “El teu Déu ja regna!”» (*Is* 52, 7-8 [LXX]; vegeu també *Is* 61, 1-2; *Sl* 96, 2.10).

Al Nou Testament, aquest missatger o herald que proclama la reialesa de Senyor i amb la seva paraula inaugura els temps messiànics és Jesús.

Composició i autenticitat dels evangelis

Els evangelis ens informen que «després que Joan fou empresonat, Jesús anà a Galilea i anunciava la bona nova de Déu» (*Mc* 1, 14).

Aquesta bona notícia consisteix en el fet que amb Jesús es fa present el Regne de Déu. Jesús no només és el missatger d'aquesta bona nova, sinó

que el missatge es refereix a ell mateix. Després de la resurrecció, Jesús va enviar els apòstols per tot el món a «anunciar la bona nova de l'evangeli a tota la humanitat» (Mc 16, 15). El contingut d'aquest Evangeli era el que va dir i va fer Jesús en la seva vida terrenal, així com la seva passió, mort i resurrecció, i s'hi mostrava que les promeses de l'Antic Testament havien arribat a plenitud.

D'aquesta missió apostòlica neixen els “evangelis”, que s'anomenen així perquè contenen per escrit l'Evangeli predicat. Ens han arribat quatre testimonis d'un únic Evangeli: els de Mateu, Marc, Lluç i Joan. Aquests quatre relats són el resultat d'un llarg procés de composició, que s'acostuma a dividir en tres etapes:

1) La vida i els ensenyaments de Jesús a Palestina durant les tres primeres dècades de la nostra era. En

aquests anys, els seus deixebles van ser oients i testimonis dels signes i els miracles que va fer el seu Mestre. A més, van ser enviats per ell a predicar el seu missatge, la qual cosa implicava aprendre el que havien de transmetre. És un període en què la memòria té un paper molt important.

2) Després de la mort i la resurrecció de Jesús, es desenvolupa la tradició oral. En aquest temps, els apòstols van predicar el que el Senyor havia dit i fet tenint en compte la comprensió més profunda dels esdeveniments de què gaudien i l'assistència de l'Esperit de la veritat (*Jn 16, 13*). És un període d'uns altres 30-40 anys durant el qual la tradició sobre Jesús s'expandeix de manera oral des de Palestina fins a molts altres llocs de l'Imperi romà. En aquestes dècades, segurament les tradicions sobre Jesús també anaven arrelant en algunes formes escrites

(ensenyaments i dites de Jesús, miracles fets per ell, el relat de la seva passió i mort, etc.) i s'anaven adaptant a les necessitats dels oients gràcies a la predicació, la catequesi i les celebracions litúrgiques.

3) Des de finals de la dècada dels seixanta —quan van desapareixent la majoria dels qui havien estat testimonis directes de la vida i obra de Jesús i el temple de Jerusalem és destruït— fins a finals del segle I, els evangelistes van posar per escrit en forma de relat algunes de les moltes coses que es transmetien de manera oral o escrita. Per a això van sintetitzar aquestes tradicions o en van desenvolupar d'altres segons les noves circumstàncies en què vivien les diferents comunitats cristianes. En la seva tasca, van conservar l'estil de la proclamació apostòlica.

Els evangelis no indiquen en el text qui en van ser els autors. Alguns

escrits cristians de finals del segle I citen frases o passatges presents als evangelis, tot i que sense referir-se a qui els va escriure. De tota manera, al segle II ja hi havia un consens que aquests escrits eren només quatre i que les autoritats que hi havia darrere eren les figures apostòliques de Mateu, Marc, Lluc i Joan. Així ho recullen Pàpies de Hieràpolis (transmès per Eusebio de Cesarea), sant Ireneu, Climent d'Alexandria i el Cànon de Muratori, que transmeten els testimonis més antics sobre l'autoria dels evangelis. Per exemple, sant Ireneu escriu:

«Mateu va publicar entre els hebreus, en la seva pròpia llengua, una forma escrita d'evangeli, mentre que Pere i Pau a Roma anunciaven l'evangeli i fundaven l'Església. Va ser després de la seva partida quan Marc, el deixeble i intèrpret de Pere, ens va transmetre també per escrit tot allò que havia estat predicat per

Pere. Lluc, company de Pau, va consignar també en un llibre allò que havia estat predicat per aquest. Després Joan, el deixeble del Senyor, el mateix que havia descansat sobre el seu pit (*Jn 13, 23*), va publicar també l'evangeli mentre residia a Efes» (*Contra les heretgies*, 3, 1,1).

Amb aquestes paraules, el bisbe de Lió està demostrant l'origen apostòlic dels quatre evangelis canònics. Són autèntica i veritable tradició dels apòstols. És important notar que amb el terme “autèntic” es designa el caràcter original o de conformitat amb l'original d'un acte o document. En aquesta condició rau la seva autoritat i, per això, pot donar fe o constituir una prova. Per això, es diu que un escrit és autèntic per indicar que té realment com a autora la persona a qui s'atribueix. Però també s'utilitza el terme “autèntic” en plural per designar els representants de la Tradició revestits d'autoritat,

que han estat acatats universalment pels Sants Pares. En aquest sentit, els apòstols (Mateu i Joan) o els homes apostòlics (Marc, deixeble de Pere, i Lluç, deixeble de Pau) són “autèntics”, perquè donen garantia de l'autenticitat i la veracitat del testimoni dels evangelis que porten els seus noms, no perquè ells necessàriament hagin escrit de pròpia mà les narracions evangèliques.

De fet, no coneixem la manera concreta en què es van crear aquests relats. Les semblances i les diferències entre els tres primers — Mateu, Marc i Lluç—, anomenats “evangelis sinòptics”, perquè si es posen en columnes paral·leles se'n poden observar les coincidències i discordances al primer cop d'ull (*sinopsi*), han donat lloc a diverses hipòtesis sobre el seu origen.

Durant molt de temps es va pensar, seguint sant Agustí, que el primer evangeli que es va crear era el de Mateu i que, després, Marc el va abreujar. Més tard, Lluc, coneixent els dos escrits, hauria elaborat el seu.

També es va proposar, seguint Climent d'Alexandria, que Mateu hauria estat el primer d'escriure el seu evangeli per als judeocristians i que, després, Lluc l'hauria adaptat per als cristians d'origen pagà, fins que, finalment, Marc hauria fet un compendi dels dos.

Tanmateix, l'explicació que té més suport avui dia és la que considera que l'obra de Marc va afavorir la relació entre evangeli oral i evangeli escrit i es va convertir en el prototip d'"evangeli". Els altres evangelistes haurien adoptat l'esquema d'aquest primer relat afegint-hi material comú a tots dos, que no era present en Marc, i materials propis. En tot

cas, d'entre les diverses tradicions vinculades als apòstols, cada evangelista va haver de seleccionar el que tenia disponible, emmarcar-ho en una narració i abreujar-ho o ampliar-ho, tenint en compte les circumstàncies de les comunitats a les quals es dirigien.

Segons aquesta comprensió, sembla que Mateu i Lluc, potser sense conèixer-se entre si, van utilitzar l'evangeli de Marc. En canvi, el que és comú en Mateu i en Lluc, però que no es troba en Marc, s'acostuma a identificar amb una col·lecció de dites de Jesús (anomenada habitualment *font Q*), però de la qual, si va existir, no ens n'han arribat testimonis. A més, cadascun dels tres evangelis presenta tradicions que són només d'ells i que no apareixen en els altres. Joan, per la seva part, coneix les tradicions que recull Marc, tot i que presenta la narració de la

vida i l'obra de Jesús amb trets propis.

En qualsevol cas, aquests primers documents reuneixen tradicions que es remunten a la predicació apostòlica. No són biografies de Jesús en el sentit que actualment es dona al terme “biografia” —tot i que relaten la vida terrenal del Senyor—, sinó el testimoni apostòlic de Jesucrist. De fet, sant Justí s’hi refereix com a “Memòries (o records) dels apòstols”, que “s’anomenen evangelis” (*Apologia*, 1, 66,3). Aquest és el nom que s’imposa i que mostra tant la seva originalitat com la connexió amb la predicació apostòlica, fins i tot en la manera d’estructurar el relat.

En efecte, l’esquema dels quatre evangelis és el mateix que el de l’anunci apostòlic (*kérigma*), sintetitzat, per exemple, en el discurs de Pere a casa del centurió Corneli

(Act 10, 37-43): Jesús és batejat per Joan, predica i fa miracles a Galilea, puja a Jerusalem, on després del seu ministeri a la ciutat santa és portat a la passió i a la mort. Després de ressuscitar, s'apareix als apòstols i ascendeix al cel al costat del Pare, des d'on vindrà com a jutge. Els que hi creuen reben el perdó dels pecats.

Sobre aquest esquema cada evangelista escriu la seva pròpia narració. Mateu i Lluc fan precedir el ministeri públic de Jesús amb els relats de la infantesa i Joan, amb el pròleg, que mostra la preexistència de Jesús, el Logos fet carn. Marc destaca la necessitat de la conversió per rebre el Messies i el paper de Pere. Mateu presenta el ministeri de Jesús entorn de grans discursos. Lluc subratlla la pujada de Jesús des de Galilea a Jerusalem. Joan va revelant la condició messiànica de Jesús mitjançant signes (miracles) fins a

mostrar la mort de Crist com una glorificació.

Fiabilitat històrica

Per parlar de la veracitat històrica dels evangelis se n'ha d'entendre bé el gènere. No són cròniques contemporànies de la vida de Jesús escrites per un testimoni. Són relats fidels a la tradició apostòlica, que, al seu torn, és fidel a la predicació i la vida de Crist; és a dir, els apòstols no repetien simplement el que Jesús havia dit o narraven amb detall el que havia fet, sinó que transmetien la vida de Jesús atorgant-li un significat. Això es veu clar en la confessió més primitiva de fe que recull sant Pau a *1 Co 15, 3* i que ell mateix havia rebut per tradició: «Crist morí pels nostres pecats, com deien ja les Escriptures»; és a dir, la predicació apostòlica narra uns fets històrics indiscutibles —“Crist morí”, un esdeveniment històric que es va

produir amb Ponç Pilat— amb un sentit salvífic que afecta directament els homes i les dones de tots els temps —“pels nostres pecats”—, segons estava anunciat en els escrits sagrats d’Israel — “com deien ja les Escriptures”.

El que es narra en els evangelis, per tant, remet a la veritat del que va passar, allò de què els apòstols van ser testimonis i van predicar a fi de comunicar a la gent de tots els temps que la salvació es troba en Crist mort i ressuscitat, tal com anunciaven les Escriptures d’Israel. Per això, en aquests escrits no s’han de buscar els fets nus, objectius —una cosa que, d’altra banda, és impossible d’aconseguir en un relat antic—, desproveïts del significat que li van donar els evangelistes. La realitat històrica no es pot separar de l’ensenyament dels apòstols, que cada evangelista presenta de manera pròpia.

Això no vol dir que no sigui possible remuntar-se als fets històrics que transmeten els evangelis o que la seva condició de relats inseparablement units a un ensenyament impedeixi d’afirmar que el que s’hi narra és fiable. Al llarg dels segles, s’ha examinat la historicitat dels relats evangèlics segons el concepte d’història que es tenia a cada moment. En l’època moderna, amb la concepció de la història com una narració basada en la crítica històrica de documents antics que no es consideraven objectius, es va plantejar la distinció entre el “Jesús de la història i el Crist de la fe”. Amb aquesta se separava la figura de Jesús reconstruïble pels historiadors i el que l’Església ensenya sobre Crist. Tot i que per al cristià no hi ha dissociació —ja que el Jesús històric és el mateix Senyor Jesucrist, la persona i l’ensenyament del qual l’Església transmet fidelment—, el problema que planteja és

ineludible. No es pot renunciar a la qüestió sobre com accedir a Jesús des del punt de vista històric. Jesucrist, el Fill de Déu encarnat, va ser i és veritable home. És un personatge de la història i la seva obra redemptora es va fer també amb accions en la història dels homes. Com ensenya Benet XVI, si Jesús fos una idea o una ideologia, el cristianisme seria una gnosi. Per això, la investigació històrica sobre el que narren els relats evangèlics és un requisit necessari, no només per consolidar la fe, sinó també per tenir un coneixement millor de la humanitat santa del Senyor.

L'accés a Jesús ha de partir dels evangelis: és la font primordial per conèixer Jesús. Alhora, ens ha arribat el testimoni històric d'altres fonts no bíbliques que avalen el que aquests quatre relats contenen. Per exemple, les troballes arqueològiques a la regió de la Palestina del canvi

d'època han tret a la llum dades valuoses que donen suport o contextualitzen el que narren els evangelis. Els textos que s'han trobat a Qumran, les traduccions de les Escripures jueves a l'arameu, la tradició oral jueva i les seves formes de transmissió, les fonts rabíniques permeten conèixer millor la vitalitat religiosa de l'època i la manera en què s'utilitzaven els escrits sagrats. El testimoni sobre Jesús de l'historiador judeoromà Flavi Josep i els altres testimonis de fonts paganes (Tàcit, Suetoni, Plini), juntament amb la informació que es desprèn dels textos retòrics grecoromans, l'estudi de l'educació hel·lenística o l'influx de les escoles de pensament gregues, també ajuden a emmarcar i conèixer millor aspectes històrics presents en els evangelis. I davant les acusacions de subjectivitat d'aquests relats, les fonts externes esmentades es complementen amb un conjunt de criteris que assegurin la fiabilitat

històrica dels relats dels evangelis.

Alguns dels més importants són:

1) El criteri de discontinuïtat. Es consideren provadament històrics fets i expressions que no encaixen en el judaisme del temps ni haurien estat inventats per la primitiva Església o pels evangelistes. Per exemple, “Regne de Déu”, “Fill de l’Home”, “Abba”, “Amén”, el baptisme de Jesús per part de Joan, els defectes dels Apòstols.

2) El criteri de testimoni múltiple. Els trets de la figura, la predicació i l’activitat de Jesús que estan testificats en tots els evangelis i en altres escrits del Nou Testament o fora d’aquest són autèntics. Per exemple, l’actitud de Jesús davant de la Llei, els pecadors i els pobres; la resistència a ser reconegut com a rei-messies de tipus polític; la predicació del Regne, la seva activitat guaridora i els seus miracles.

3) El criteri de coherència o conformitat. Els aspectes que no es poden establir com a històrics per altres criteris, però que són coherents amb el que sabem de manera fidedigna sobre la predicació de Jesús i el seu anunci de la vinguda i la instauració del Regne de Déu, es consideren autèntics. Per exemple, el Parenostre, les paràboles o les benaventurances.

4) El criteri d'explicació necessària. Els esdeveniments que donen sentit i il·luminen un conjunt d'elements que, en cas contrari, no s'entendrien, també es consideren autèntics. Per exemple, l'èxit del començament del ministeri de Jesús, la seva activitat a Jerusalem, els ensenyaments en privat als deixebles.

A aquests criteris s'afegeixen els anomenats "indicis" que una cosa narrada sigui probablement certa. Detalls com Jesús dormint al capçal

de la barca o la indicació que alguna cosa va passar, per exemple, “a prop de Jericó”, són indicis que darrere del relat hi ha el testimoniatge d’un testimoni ocular.

Tot això mostra que els evangelis, tot i que són testimonis de fe, són fiables històricament. Proven que la manera teològica i salvífica que tenen els evangelis de presentar Jesús no deforma la realitat històrica engrandint-ne la figura. Això no vol dir que la imatge que transmeten els evangelistes s’esgoti en els seus relats, ja que, com escriu sant Joan, hi ha moltes altres coses que no es van recollir en els evangelis (*Jn* 20, 30-31; 21, 25). Però, principalment, perquè Jesús és el Fill etern de Déu, la imatge del qual supera tot intent humà de comprensió plena.

Imatge de Crist segons els evangelis

Fins i tot sent incompleta, la imatge de Crist que transmeten els evangelis no només és la que Déu ens ha volgut revelar, sinó que està a la base de totes les altres imatges de Crist que s'han proposat i desenvolupat al llarg de la història de l'Església, especialment a través dels seus sants. Totes aquestes es fonamenten en les imatges de Jesús que es troben als evangelis.

Jesús és presentat per sant Mateu amb tota sa majestat, ja que és el Fill de Déu (cf. 1, 20; 27, 54). És també el Messies promès. En ell es compleixen els anuncis dels profetes de l'Antic Testament, com ho mostren les vegades en què es diu que «es va complir el que Déu havia dit per mitjà del profeta» o expressions semblants (1,22-23; 2,5-6.15.17-18.23; 3,3-4; etc.). Però és alhora el Messies a qui les autoritats d'Israel no acullen i rebutgen. Per això anuncia que Déu es formarà un nou poble «que el faci

fructificar» (21, 43). Aquest nou poble és l'Església. En ella, Jesús és el Mestre, però, sobretot, l'Emmanuel —Déu amb nosaltres— des d'abans de la seva concepció (1, 23), que serà present al mig dels seus fins a la fi dels temps (18, 20; 28, 20). És, finalment, el Servent del Senyor anunciat per Isaïes, que amb les seves paraules i els seus miracles compleix el pla de salvació de Déu amb els homes (8, 16-17; 12, 15-21).

Per a sant Marc, com no podia ser de cap altra manera, Jesús és també el Messies que s'anuncia a l'Antic Testament, però, més que amb textos que es compleixen en ell, és presentat fent les obres del Messies promès. Però per evitar interpretacions de caràcter polític, Jesús demana silenci als qui es beneficien d'aquestes obres, perquè el seu messianisme no s'entengui en sentit temporal, sinó a la llum de la creu (1, 44; 5, 43; 7, 36; 8, 26). Per

això, també l'evangelista refereix que el títol amb què Jesús va preferir denominar-se és "Fill de l'Home" (2, 10.28; 8, 31.38; etc.), un títol que evoca la visió del llibre de Daniel que anuncia que un ésser celestial, «semblant a un fill d'home», vindrà des de dalt i rebrà el poder sobre totes les nacions (*Dn* 7, 13-14), i que mostra la condició transcendent del Messies. A més, sant Marc subratlla que Jesús és el "Fill de Déu". Se'l denomina així des de l'inici del relat (1, 1), ho proclama el Pare en el baptisme i en la transfiguració (1, 11; 9, 7) i ho confessa el centurió davant de la creu (15, 39).

Sant Lluc destaca que Jesús és el Profeta per excel·lència (1, 76; 4, 24; 7, 16.26; 13, 33; 24, 19). Ningú com ell pot parlar en nom de Déu. A més, com els profetes de l'Antic Testament que eren moguts per l'esperit de Déu, Jesús va ser ungit per l'Esperit en el Baptisme (3, 22), conduït per ell al

desert per ser temptat (4, 1) i impulsat a dirigir-se Galilea per iniciar la seva missió (4, 14.18). Per al tercer evangelista, Jesús és també el Salvador, ja que ell salvarà el poble dels seus pecats. En ell es compleixen les promeses de salvació fetes per Déu als patriarques i profetes d'Israel (1, 47.69.71.77; 2, 11.30; 3, 6; etc.) que es manifesten en les seves accions salvadores, especialment en els gestos de misericòrdia cap als febles i pecadors (7, 50; 8, 48.50; 18, 42; 19, 9-10). Així mateix, Jesús és el Senyor. Amb aquest títol es designava Déu entre els jueus per evitar pronunciar el seu sant nom. Alhora, era una forma de respecte per adreçar-se a una persona. Sant Lluç fa força ús d'aquest títol referit a Jesús, indicant així la seva condició divina des del naixement fins que es manifesta plenament en la resurrecció (2, 11; 5, 8.12; 7, 6; etc.).

Jesús segons sant Joan és, de nou, el Messies promès d'Israel i també el Profeta (4, 19; 6, 14) i Mestre (*Rabbi*) que ensenya (1, 38.49; 3, 2; etc.; 6, 3.69; 7, 14.28; 8, 20). Però en el quart evangeli aquesta revelació adquireix una fondària teològica més gran. Com en els altres evangelis, Jesús és el Fill de Déu, però sant Joan subratlla que és “el Fill”, l'Unigènit (1, 14.18), l'únic veritablement Fill, de qui Déu és el seu Pare de manera diferent a com ho és dels altres homes (20, 17). De fet, és una sola cosa amb Ell (10, 30; 5, 19-21.23.26; 14, 11). A més, com a Fill de Déu, Jesús és preexistent (1, 30; 8.58). Es fa carn i ha posat la seva casa entre els homes (1, 1-14). És la Paraula sempiterna del Pare, el Logos, que ha creat i sosté el món (1, 1-3), i ha estat enviada com a Paraula última i decisiva de Déu a la humanitat per revelar als homes qui és Déu (17, 25). És aquell en qui es compleixen alguns trets que a l'Antic Testament

s'atribuïen a Déu: Jesús és el Pa de Vida (6, 35.51), la Llum del món (8, 12), la Porta (de les ovelles) (10, 7.9), el Bon Pastor (10, 11.14), la Resurrecció i la Vida (11, 25), el Camí, la Veritat i la Vida (14, 6), el Cep (15, 1.5). És, per això, qui pot utilitzar l'expressió "Jo soc" en sentit absolut, sense un predicat (8, 28.58; 18, 5), per indicar la seva condició divina. Però és també el "Fill de l'Home", veritablement home, que ha baixat del cel per morir (1, 51; 3, 13; 6, 62), l'Anyell de Déu que treu els pecats del món morint en la creu (1, 29.36; cf. 19,14).

En qualsevol cas, els evangelis no són llibres que presenten Jesús com una figura del passat. Són paraula actual, en què Jesús està sempre viu. Per això, sant Josepmaria podia aconsellar: «Viu al costat de Crist!: has de ser, a l'Evangelí, un personatge més, que conviu amb Pere, amb Joan, amb Andreu...,

perquè Crist també viu ara: *Iesus Christus, heri et hodie, ipse et in sæcula!* — Jesucrist viu!, tant avui com ahir: és el mateix, pels segles dels segles»^[1].

Juan Chapa

Bibliografia bàsica

— Concili Vaticà II, *Dei Verbum*, núm. 18-19

— *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 124-127.

Lectures recomanades

— Facultat de Teologia de la Universitat de Navarra, “Introducción a los Santos

Evangelios” i “Introducciones” a cada evangeli, a: *Sagrada Biblia. Nuevo Testamento*, Pamplona: Eunsa, 2008, 35-45; 58-66; 239-248; 363-374; 557-567. (N’hi ha una traducció a l’anglès.)

^[1] *Forja*, 8

pdf | document generat
automàticament des de <https://opusdei.org/ca-es/article/tema-11-el-testimoni-evangelic/> (25/04/2025)